

Стан правоў студэнтаў у Беларусі за 2017 г.

Аналітычны агляд

РАБІ НЕЧАКАНАЕ
СТУДЭНЦКАЯ РАДА

Моладзевая прафсаюзная група “Студэнцкая Рада”
studrada.org

ЗМЕСТ:

	стар.
1. Уводзіны	3
2. Метадалогія.....	5
3. Агульны стан правоў чалавека ў Беларусі ў 2017 г.....	6
4. Стан правоў студэнтаў у Беларусі ў 2017 г.....	14
5. Рэкамендацыі.....	20

1. УВОДЗІНЫ.

Дадзеная справаздача аб стане правоў студэнтаў у Беларусі за 2017 г. падрыхтавана арганізацыяй МПГ "Студэнцкая Рада" ў межах дзейнасці **Аператыўнага цэнтра дапамогі студэнтам**, які быў створаны летам 2017 года пры падтрымцы **Беларускага дома правоў чалавека імя Барыса Звозскага** і накіраваны на супольную дзейнасць у абарону грамадскіх інтарэсаў студэнтаў на мясцовым, рэгіянальным або нацыянальным узроўні. Гэты цэнтр ставіць сабе за мэту адсочванне ў рэальным часе парушэнняў правоў студэнтаў, іх фіксацыю, апрацоўку і аператыўную юрыдычную дапамогу пацярпелым, якія маюць у гэтым патрэбу. У выніку працы Цэнтра па адсочванню парушэнняў рыхтуюцца справаздачи за вызначаны перыяд, у якіх адзначаюцца канкрэтныя дадзеныя па парушэннях правоў студэнтаў, якія зафіксаваў падчас сваёй дзейнасці Цэнтр, трэнды і магчымыя наступствы гэтых парушэнняў для студэнцкай сферы.

"Студэнцкая Рада" — незарэгістраваная моладзевая арганізацыя, якая з'явілася 10 сакавіка 2008 года і з таго моманта займаецца абаронай правоў студэнтаў у Беларусі. Арганізацыя была зарэгістравана ў 2008 годзе ў форме моладзевай прафсаюзнай групы ў незалежным прафсаюзе РЭП (работнікаў радыёэлектроннай прамысловасці). Дзейнасць арганізацыі "Студэнцкая Рада" адбываецца пераважна ў Мінску.

Місія арганізацыі: спрыянне фармаванню новых пакаленняў студэнтаў, паўнаважных удзельнікаў адукацыйнага працэса, якія маюць актыўную грамадскую пазіцыю і крытычнае мысленне; студэнтаў, якім уласціва пачуццё салідарнасці і імкненне да свабоды і шчасця, якія адносяць сябе да студэнцкай брацкай супольнасці, і для якіх атрыманне ведаў з'яўляецца прыярытэтнай каштоўнасцю.

Мэта – абарона правоў студэнтаў.

Задачы:

- распаўсюджванне каштоўнасці правоў студэнтаў у студэнцкай супольнасці;
- стварэнне і прасоўванне механізмаў абароны правоў студэнтаў.

Накірункі дзейнасці арганізацыі:

- збор дадзеных аб парушэннях правоў студэнтаў;
- юрыдычная кансультацыя па парушэннях правоў студэнтаў;
- адвакацыйныя кампаніі па прасоўванню інтарэсаў студэнтаў;

- адукацыйна-асветніцкая дзейнасць (правядзенне адукацыйных трэнінгаў, семінараў, праграм, інфармацыйных кампаній, асветніцкіх фестывалей).

“Студэнцкая Рада” працуе ўжо 10 год у Беларусі ў сферы абароны правоў студэнтаў. За гэты час быў арганізаваны шэраг мерапрыемстваў, у тым ліку адукацыйных (семінары па Правах Чалавека / Правах Студэнта, трэнінгі па абароне грамадскіх інтарэсаў), асветніцкіх (фестываль “Тыдзень студэнта”) і адвакацыйных. З 2011 года на базе арганізацыі дзейнічае юрыдычная кансультацыя, якая бясплатна дапамагае студэнтам, якія маюць патрэбу ў прававой дапамозе па пытаннях адукацыйнага працэсу. Акрам гэтага арганізацыя ўдзельнічала ў 2014 годзе ў межах працы Грамадскага балонскага камітэта ў маніторынгу парушэнняў акадэмічных свабод студэнтаў ва ўстановах вышэйшай адукацыі Беларусі.

2. МЕТАДАЛОГІЯ.

Прадметам справаздачы з'яўляюцца парушэнні правоў студэнтаў, якія адбываліся ў беларускіх ВНУ на працягу 2017 года. Да такіх парушэнняў можна аднесці парушэнні грамадзянска-палітычных правоў і свабодаў, парушэнні акадэмічных правоў і свабод, парушэнні правоў і свабод чалавека, заканадаўства ў галіне адукацыі, у тым ліку нарматыўна-прававыя акты навучальных устаноў, а таксама любыя віды дыскрымінацыі (расавая, палітычная, рэлігійная, гендэрная) у дачыненні да студэнтаў з боку выкладчыкаў, прадстаўнікоў адміністрацыі ўніверсітэта і дзяржаўных органаў (Міністэрства адукацыі, Адміністрацыі раёнаў, Адміністрацыі Прэзідэнта, Камітэта дзяржаўнага кантролю, органаў сістэмы Міністэрства ўнутраных спраў і да г.д.

У прыватнасці асабліваю ўвагу падчас збору інфармацыі было вырашана зрабіць на:

- 1) свабоду асацыяцыі у ВНУ;
- 2) свабоду перасоўвання падчас навучання;
- 3) прымусовыя працы па-за межамі адукацыйнага працэсу;
- 4) недатыкальнасць жылля ў інтэрнатах;
- 5) свабода перакананняў;
- 6) перавышэнне паўнамоцтваў прафесарска-выкладчыцкага складу альбо адміністрацыі ВНУ;
- 7) свабода выбара падчас галасавання;
- 8) свабода інфармацыі ў ВНУ;
- 9) права на якасную адукацыю.

Збор дадзеных аб парушэннях правоў студэнтаў адбываўся некалькімі шляхамі:

- 1) праз сайт арганізацыі “Студэнцкая Рада”¹, дзе кожны неабякавы чалавек можа заставіць інфармацыю пры дапамозе спецыяльных формаў;
- 2) праз адкрытыя крыніцы ў інтэрнэце, такія як СМІ, праваабарончыя арганізацыі, сацыяльныя сеткі і інш.

Пасля першаснай апрацоўкі інфармацыі выпадкі парушэнняў акумуляваліся і аналізаваліся юрыстамі, якія працуюць у юрыдычнай кансультацыі арганізацыі. У выніку гэтай працы былі складзены і апублікаваны аналітычныя справаздачы аб стане правоў студэнтаў у Беларусі. Акрам таго для лепшай візуалізацыі сітуацыі з парушэннямі правоў студэнтаў у Беларусі інфармацыя пераносілася на інтэрактыўную карту, якая знаходзіцца на сайце арганізацыі у раздзеле “Карта парушэнняў”.

¹ Моладзевая прафсаюзная група “Студэнцкая Рада” <http://studrada.org/>.

3. АГУЛЬНЫ АГЛЯД ПРАВОЎ ЧАЛАВЕКА Ў БЕЛАРУСІ Ў 2017 Г.²

На працягу 2017 года ў краіне назіралася значнае пагаршэнне агульнай сітуацыі з правамі чалавека ў параўнанні з папярэднім перыядам т.зв. “мяккіх практык”, якія распачаліся ў жніўні 2015 г. і скончыліся з пачаткам масавых выступаў грамадзянаў, шмат у чым справакаваных ужываннем ўладамі Дэкрэта №3, у лютым 2017 г.

Пастаянная напружанасць паміж уладамі і шырокай грамадзянскай супольнасцю ў Беларусі на працягу 23 гадоў, адмоўнае, а часам і варожае стаўленне рэжыму да дэмакратычнага грамадства, размова ўладаў з грамадствам на мове ціску і гвалту наклалася на сацыяльна-эканамічны крызіс, масавае збядненне людзей у апошнія гады. Да таго ў 2016 годзе прэзідэнтам падпісаны ўказ аб правядзенні пенсійнай рэформы паводле якога з 1 студзеня 2017 года пэўна павышаецца ўзрост выхаду на пенсію: жанчынам у 58, а мужчынам у 63 гады.

Каб утрымліваць унутраную сітуацыю ў краіне пад кантролем, з сярэдзіны 2015 года беларускія ўлады сталі выкарыстоўваць тактыку ўзвжання і дазаваных рэпрэсіяў. Грамадска-палітычныя актывісты пераследаваліся галоўным чынам эканамічна: залежныя ад прэзідэнцкай вертыкалі суды па ўзбуджаных адміністрацыйных справах выпісвалі буйныя штрафы, папоўніўшы дзяржаўны бюджэт больш чым на 150 тысяч еўра.

Па крымінальных палітычных працэсах у гэты перыяд выносіліся пакаранні, не звязаныя са зняволеннем.

Аднак Дэкрэт Прэзідэнта №3 “Аб папярэджанні сацыяльнага ўтрыманства”³ акурат і стаўся той нагодай, калі незадавальненне вылілася ў масавае абурэнне. Падпісаны кіраўніком краіны 2 красавіка 2015 года, дакумент уступіў у дзеянне на адносіны, якія ўзніклі з 1 студзеня, - фактычна заднім чыслом у парушэнне Канстытуцыі.

Па версіі ўладаў, “гэты прававы акт выдадзены ў мэтах стымулявання працаздольных грамадзян да працоўнай дзейнасці і забеспячэння выканання імі канстытуцыйнага абавязку па ўдзеле ў фінансаванні дзяржаўных расходаў”. Згодна з Дэкрэтам №3, грамадзяне Беларусі, якія летась знаходзіліся на тэрыторыі краіны і працавалі менш за паўгода, абавязаныя сплаціць збор на

² Пры падрыхтоўцы дадзенага раздзела выкарыстоўваліся матэрыялы Праваабарончага цэнтру “Вясна” <http://spring96.org/>;

³ Дэкрэт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 2 красавіка 2015 г. № 3 “Аб папярэджанні сацыяльнага ўтрыманства” <http://president.gov.by/uploads/documents/3decree.pdf>.

фінансаванне дзяржаўных расходаў у памеры 20 базавых велічынь (230 \$). У выпадку нявыплаты прадугледжаны штраф альбо арышт.

Аналіз заканадаўчага ноу-хау паказаў, што ён супярэчыць Канстытуцыі Беларусі і міжнародным нормам у галіне правоў чалавека, таму дэкрэт быў крытычна ўспрыняты незалежнымі прафсаюзамі і праваабаронцамі.

Усе праблемы ў сукупнасці прывялі да рэзкай актывізацыі шырокіх слаёў беларускага грамадства. У другой палове лютага сітуацыя выйшла з-пад кантролю ўладаў.

Хваля акцый пратэсту грамадзян, якая пракацілася па многіх гарадах краіны супраць прымянення Дэкрэта №3, была ўспрынятая ўладамі як сур'ёзная пагроза дэстабілізацыі ўнутрыпалітычнай сітуацыі ў краіне, што прывяло да пачатку рэпрэсій у дачыненні да ўдзельнікаў акцый пратэсту, актывістаў і лідараў апазіцыі, незалежных журналістаў і праваабаронцаў. Усяго на працягу сакавіка 2017 г. тым ці іншым формам рэпрэсій, па інфармацыі ПЦ «Вясна», было падвергнута больш за 900 чалавек (уключаючы удзельнікаў акцыі 25 сакавіка ў Мінску). Усяго, паводле даных ПЦ «Вясна», цягам 2017 года зафіксавана больш за 600 выпадкаў прыцягнення грамадзян да адміністрацыйнай адказнасці ў сувязі з рэалізацыяй свабоды мірных сходаў і выказвання меркаванняў, у больш чым 250 выпадках суддзі прызначалі грамадзянам адміністрацыйны арышт.

На працягу 2017 года ўлады актыўна практыкавалі палітычна-матываваны крымінальны пераслед. Па інфармацыі ПЦ «Вясна», на працягу 2017 г. гэты від рэпрэсій ўжываўся ў дачыненні да 40 грамадзян. 35 з іх былі затрыманыя 21-24 сакавіка 2017 г. і ўтрымліваліся пад вартай у СІЗА па справе аб «падрыхтоўцы масавых беспарадкаў». Пазней 16 абвінавачаным было прад'яўлена дадатковае

абвінавачанне па арт. 287 КК (стварэнне незаконнага ўзброенага фармавання). Таксама варта асобна адзначыць дагэтуль не спыненую крымінальную справу ў дачыненні да актывістаў незалежнага прафсаюза РЭП Генадзя Фядыніча і Ігара Комліка, распачатую па ч. 2 арт. 243 КК (ухіленне ад выплаты сум падаткаў, збораў у асабліва буйным памеры).

На працягу года былі зафіксаваныя шматлікія выпадкі пераследу журналістаў незалежных СМІ ў сувязі з ажыццяўленнем імі прафесійнай дзейнасці. Па інфармацыі БАЖ, на працягу года былі зафіксаваныя 69 выпадкаў прыцягнення журналістаў да адміністрацыйнай адказнасці ў выглядзе штрафаў за супрацоўніцтва з замежнымі СМІ.

Да канца 2017 г. з-пад варты былі вызваленыя практычна ўсе фігуранты раней распачатых крымінальных справаў, а большасць крымінальных справаў была спыненая, што сведчыць пра тое, што знешнепалітычныя і геапалітычныя фактары працягвалі аказваць істотны ўплыў на ўнутрыпалітычную сітуацыю ў краіне, у тым ліку і на сітуацыю з правамі чалавека. Нягледзячы на пагаршэнне агульнай сітуацыі ў краіне ў перыяд вясновых падзей, улады працягвалі прыкладаць намаганні, накіраваныя на працяг дыялогу і нармалізацыю адносінаў з краінамі Захаду (ЕС і ЗША).

На канец 2017 г. у турмах краіны працягвалі знаходзіцца палітвязні Міхаіл Жамчужны і прызнаны міжнароднай праваабарончай арганізацыяй Amnesty International вязнем сумлення Дзмітрый Паліенка.

Нягледзячы на працяг дыялогу з ЕС і ПАСЕ па праблеме смяротнага пакарання і заклікі да ўвядзення мараторыя, на працягу года ў Беларусі працягвалася прымяненне гэтага віду пакарання. У 2017 г. былі вынесены тры новыя смяротныя прысуды, а адзін быў прыведзены ў выкананне.

Такім чынам, сістэмных зменаў у галіне грамадзянскіх і палітычных правоў на заканадаўчым узроўні цягам 2017 года не адбылося, а шырока анансаваныя ўладамі змены ў Закон «Аб масавых мерапрыемствах» не змянілі абмежавальнай сутнасці дадзенага закона і практыкі яго прымянення. Таксама не былі імплементаваныя рэкамендацыі БДІПЧ АБСЕ аб змяненні выбарчага заканадаўства.

Свабода мірных сходаў і выказвання меркаванняў

2017 год практычна не змяніў становішча ў галіне выканання ўладамі Беларусі правоў на свабодны ўдзел у мірных сходах і свабоднае выказванне меркаванняў, у тым ліку шляхам адзіночнага пікетавання (заканадаўствам Беларусі пікет, нават адзіночны, з'яўляецца відам масавага мерапрыемства).

Устаноўлены для арганізацыі любога выгляду мірных сходаў ці пікетаў парадак атрымання дазволу прадугледжвае непарарцыйна шырокія абавязальніцтвы арганізатараў па забеспячэнні грамадскага парадку, медыцынскага абслугоўвання і прыборкі тэрыторыі. Шырока анансаваныя змены ў закон аб масавых мерапрыемствах не змяняюць абмежавальны і рэпрэсіўны характар заканадаўства і не ліквідуюць яго адыёзныя і найбольш крытычныя палажэнні. Рэалізацыя права па-ранейшаму залежыць ад меркавання органаў выканаўчай улады, матэрыяльнага становішча арганізатараў, згоды органаў правапарадку, медыцынскіх устаноў і камунальных службаў.

Удзел, арганізацыя, а таксама асвятленне мірных сходаў без дазволу ўладаў цягне адміністрацыйную адказнасць у выглядзе штрафаў або адміністрацыйнага арышту. Леташняя палітыка пакарання ўдзельнікаў масавых мерапрыемстваў па артыкуле 23.34 КаАП буйнымі штрафамі, без затрыманняў і прызначэння адміністрацыйных арыштаў, без ўмяшання ў правядзенне самога мерапрыемства пратрымалася да канца лютага, калі першыя адміністрацыйныя арышты былі прызначаныя ўдзельнікам пікетавання будоўлі ў меркаванай ахоўнай зоне ўрочышча Курапаты — месцы масавага пахавання ахвяраў савецкіх рэпрэсій.

Тады ж, у лютым у краіне пракацілася хваля мірных пратэстаў супраць прэзідэнцкага Дэкрэта №3, які прадугледзеў выплату збору некаторымі катэгорыямі грамадзян, якія, па ўказаным Дэкрэце, не ўдзельнічаюць у фінансаванні дзяржаўных расходаў. Праваабаронцы ацанілі Дэкрэт як парушэнне права грамадзянаў на свабодную працу. Насуперак чаканням уладаў, увядзенне гэтага збору падвергнулася рэзкай крытыцы і шырокімі, у тым ліку непалітызаванымі, пластамі грамадства.

Мясцовыя органы ўлады паўсюдна адмовілі ў дазволах на правядзенне пратэстных мерапрыемстваў; тым не менш, масавыя акцыі супраць Дэкрэта «Марш недармаедаў» ўпершыню прайшлі ў Мінску 17 лютага і ў абласных цэнтрах 19 лютага. Прадстаўнікі міліцыі не разганялі ўдзельнікаў мерапрыемстваў, але адразу ж стала вядома пра вялікую колькасць складзеных пратаколаў, а пазней — пра буйныя штрафы, якімі, як правіла, караліся пратэстоўцы. Нягледзячы на ціск, акцыі пратэсту працягваліся ў сакавіку і ахапілі акрамя сталіцы і абласных цэнтраў таксама іншыя гарады Беларусі.

Адказам на актыўнасць грамадзянаў сталі жорсткія рэпрэсіі: больш за дзвесце затрыманых і арыштаваных, з іх прынамсі 70 затрыманых і 54 падвергнутых арышту толькі за акцыю 15 сакавіка. Адзначана практыка так званых прэвентыўных адвольных арыштаў. Новыя рэпрэсіі супраць мірных дэманстрантаў пацвердзілі адсутнасць палітычных зменаў, што было адзначана ў сумеснай заяве FIDH і Праваабарончага цэнтра «Вясна».

25 сакавіка адбыліся вулічныя акцыі, прысвечаныя Дню Волі — гадавіне абвяшчэння БНР. Да гэтага дня ўлады сцягнулі ў г. Мінск вялікую колькасць супрацоўнікаў спецназа і АМАП, якія дэманстравалі зброю і найноўшую тэхніку для разгону дэманстрацыяў. З раніцы ўвесь раён збору ўдзельнікаў акцыі быў перакрыты і ачэплены міліцыяй. Мінгарвыканкам прапанаваў непасрэдна напярэдадні мерапрыемства адзіную пляцоўку для яго правядзення — парк

Дружбы народаў — і заявіў аб незаконнасці правядзення сходу ў любых іншых раёнах горада.

Нягледзячы на выключна мірны характар мерапрыемства, многія яго ўдзельнікі былі затрыманыя з прымяненнем неапраўданай сілы; у ліку затрыманых апынуліся выпадковыя мінакі. Многія затрыманыя правялі доўгі час у чаканні афармлення затрымання пад адкрытым небам на тэрыторыі ўпраўленняў унутраных справаў, дзе ў іх дачыненні дапушчалася жорсткае і прыніжальнае абыходжанне.

Частка затрыманых была пасля фіксацыі дадзеных адпушчана, а астатнія, а таксама ўдзельнікі акцыі салідарнасці, якая прайшла 26 сакавіка на Кастрычніцкай плошчы ў Мінску, 27 сакавіка прайшлі праз судовы канвеер, дзе ім былі вызначаны адміністрацыйныя спагнанні — штрафы і адміністрацыйныя арышты. Па звестках ПЦ «Вясна», усяго ў адміністрацыйным парадку 27 сакавіка былі асуджаны 178 чалавек: 145 у Мінску і 33 у рэгіёнах — у Бабруйску (3), Барысаве (2), Брэсце (1), Віцебску (11), Гомелі (14) і Полацку (2). У якасці пакарання назіральнікі налічылі 75 арыштаў і 93 штрафы. У тым ліку ў Мінску як мінімум 57 арыштаў і 80 штрафаў; у рэгіёнах як мінімум 18 арыштаў і 13 штрафаў.

Акцыі пратэсту 25 сакавіка прайшлі і ў рэгіёнах. За сакавік ахвярамі пераследу актывістаў за рэалізацыю свайго права на мірныя сходы і выказванне меркаванняў, па дадзеных ПЦ «Вясна», сталі больш за 900 чалавек.

4 красавіка стала вядома аб тым, што Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь вынесла пісьмовыя папярэджанні Партыі БНФ, Аб'яднанай грамадзянскай партыі і ПАГА «Рух «За Свабоду» ў сувязі з арганізацыяй імі масавага мерапрыемства на Дзень Волі 25 сакавіка 2017 года. Некаторыя ўдзельнікі мірных сходаў падвергліся некалькім адміністрацыйным арыштам, якія ішлі адзін за адным: вядомага гомельскага відэаблогера Максіма Філіповіча, які з 13 сакавіка адбываў у ізалятары часовага ўтрымання ў Гомелі 13, 5 і 7-сутачныя арышты за ўдзел у так званых “акцыях пратэстаў дармаедаў”, зноў асудзілі пасля вызвалення да 7 сутак арышту. Такім чынам, ён правёў у зняволенні больш за месяц. Максім Вінярскі атрымаў два арышты запар: на 10 сутак і на 8 сутак; Леанід Кулакоў атрымаў максімальна магчымы па працягласці арышт — 25 сутак.

У траўні штрафам і арыштам падвергліся ўдзельнікі мітыngu і шэсця, праведзенага 1 траўня ў Мінску з ініцыятывы «Беларускага нацыянальнага кангрэса»; пратэстныя акцыі ў гэты дзень адбыліся таксама ў Гомелі, Брэсце, Магілёве, Баранавічах і завяршыліся затрыманнямі актывістаў.

Улетку пратэстная актыўнасць, а разам з ёй і колькасць парушэнняў правоў на мірны сход, знізілася. Тым не менш, улады рэагавалі штрафамі і арыштамі на кожны выпадак выступленняў: былі пакараныя ўдзельнікі пікету салідарнасці з фігурантамі “справы патрыётаў”, пікету супраць правядзення сумесных беларуска-расійскіх ваенных вучэнняў «Захад-2017», акцыі «Марш абураных беларусаў 2.0», іншых выступаў актывістаў.

Усяго, па даных ПЦ «Вясна», за 2017 год суддзямі па артыкуле 23.34 КаАП (за ўдзел ці арганізацыю мірных сходаў) было вынесена не менш 425 пастановаў.

Не менш за 126 (з іх 94 у межах падаўлення выступленняў на Дзень Волі) выпадкаў прыцягнення да адказнасці ўдзельнікаў мірных сходаў (або прэвентыўнага арышту актывістаў) суддзямі аформлена па артыкуле 17.1 КаАП як дробнае хуліганства па хлуслівых тлумачэннях супрацоўнікаў органаў унутраных справаў, не менш за 8 — па артыкуле 23.4 як непадпарадкаванне супрацоўнікам ОУС. Няма дакладных звестак аб тым, як аформлена прыцягненне да адказнасці яшчэ як мінімум 42 удзельнікаў мірных сходаў. Такім чынам, за 2017 год зафіксаваны больш за 600 выпадкаў пераследу ў адміністрацыйным парадку за ажыццяўленне права на мірны сход. У больш чым 250 выпадках суд выбраў мерай спагнання адміністрацыйны арышт.

Улады таксама абмяжоўвалі свабоду выказвання меркавання, якая рэалізоўвалася іншымі сродкамі. Так, у Магілёве ў дачыненні да Уладзіміра Лапцэвіча складзена сем пратаколаў за публікацыі ў тыднёвіку беларусаў Польшчы «Ніва». У яго дзеяннях міліцыяй былі угледжаныя прыкметы правапарушэння — незаконнага вырабу прадукцыі СМІ.

Непрапарцыйна жорстка быў пакараны за спробу нанясення надпісу «сатана» на скульптуру У. Леніна ў г. Ліда Мікалай Мякшыла: пры затрыманні ён падвергнуўся збіццю, правёў без дастатковых падставаў больш за два месяцы да суда ў турме, па прысудзе суда быў пакараны годам абмежавання волі.

Больш за год пад вартай ўтрымліваюцца беларускія аўтары шэрагу расійскіх інфармацыйных рэсурсаў — дацэнт БДУІР Юрый Паўлавец, былы ахоўнік Дзмітрый Алімкін і галоўны рэдактар часопіса «Новая эканоміка» Сяргей Шыпценка. Усіх іх абвінавачваюць па ч. 3 арт. 130 Крымінальнага кодэксу — «Распальванне расавай, нацыянальнай або рэлігійнай варожасці, здзейсненае групай асобаў». Акрамя таго, Юрыю Паўлаўцу і Сяргею Шыпценку прад'яўленае абвінавачванне ў незаконнай прадпрымальніцкай дзейнасці (ч. 1 арт. 233 КК). Фігурантам справы пагражае да 12 гадоў пазбаўлення волі. Бок абароны абгрунтавана крытыкуе якасць прадстаўленых абвінавачваннем доказаў і спасылаецца на ажыццяўленне абвінавачанымі сваіх асноўных правоў,

гарантаваных Канстытуцыяй і міжнароднымі абавязальніцтвамі Беларусі ў галіне правоў чалавека. Раней, 1 лістапада 2017 года, ГА «Беларуская асацыяцыя журналістаў», РПГА «Беларускі Хельсінкскі камітэт», Праваабарончы цэнтр Вясна» і шэраг іншых арганізацый выступілі з сумеснай заявай, у якой заклікалі ўлады Беларусі забяспечыць адкрытае судовае разбіральніцтва дадзенай крымінальнай справы ў адпаведнасці з прынцыпамі справядлівага судовага разбору, а таксама міжнародных стандартаў у галіне абароны свабоды слова і выказвання меркаванняў.

Парушэнне свабоды аб'яднанняў

Праваабаронцы канстатуюць адсутнасць прагрэсу ў забеспячэнні ўладамі свабоды асацыяцыі. Па-ранейшаму пад пагрозай крымінальнага пакарання забаронена дзейнасць незарэгістраваных грамадскіх аб'яднанняў, у тым ліку тых, якія кіруюцца правамернымі мэтамі. У той жа час, рэгістрацыя грамадскіх аб'яднанняў татальна кантралюецца Міністэрствам юстыцыі і упраўленнямі юстыцыі мясцовых органаў улады; рэгістрацыі грамадскіх аб'яднанняў, якія маюць палітычныя ці праваабарончыя мэты, перашкаджаюць нават дробныя, лёгка папраўныя, а то і надуманыя хібы ў афармленні дакументаў.

Так, на працягу года ўладамі адмоўлена ў рэгістрацыі гісторыка-асветніцкага грамадскага аб'яднання «Хайсы», культурна-асветніцкага аб'яднання «Моладзь Адраджэння», Сацыяльна-хрысціянскага руху, іншых аб'яднанняў.

Адсутнічае прагрэс у стварэнні нарматыўнай базы, спрыяльнай для атрымання НДА легальнага фінансавання сваёй дзейнасці. Парушэнне забаронаў і абмежаванняў, недапушчальных з пункту гледжання Канстытуцыі і міжнародных абавязальніцтваў Беларусі ў галіне забеспячэння свабоды асацыяцыяў, цягне адміністрацыйную або крымінальную адказнасць.

Парушэнні сацыяльных і эканамічных правоў

У 2017 г. парушэнні сацыяльных і эканамічных правоў грамадзянаў краіны былі асабліва актуальнымі ў сувязі з пачаткам масавага прымянення ўладамі краіны Дэкрэта №3. Яшчэ ў перыяд яго прыняцця ў 2016 годзе Дэкрэт падвяргаўся рэзкай крытыцы з боку праваабарончай супольнасці краіны і незалежных прафсаюзаў з пункту гледжання адпаведнасці асобных палажэнняў дадзенага Дэкрэта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і міжнародным нормам у галіне правоў чалавека.

Асаблівую крытыку праваабарончай супольнасці атрымалі нормы Дэкрэта, якія прадугледжваюць магчымасць прымянення адміністрацыйнага арышту ў

дачыненні да грамадзянаў, якія не маюць магчымасці альбо ўхіляюцца ад выплаты збору, які быў уведзены Дэкрэтам. Праваабарончыя арганізацыі расцанілі дадзеныя нормы як прымусовую працу і парушэнне адпаведнай Канвенцыі Міжнароднай арганізацыі працы (МАП), а таксама палажэнняў Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах (МПГПП).

На працягу 2017 г. у Беларусі працягвалася практыка прымянення такіх традыцыйных формаў прымусовай працы, як накіраванне грамадзянаў у лячэбна-працоўныя прафілакторыі (ЛПП), праца “абавязаных асобаў”, прыцягненне грамадзянаў да бясплатнай працы на “суботніках”, а таксама да ўборкі сельгаспрадукцыі на палях сельгаспрадпрыемстваў. Варта адзначыць, што праваабаронцы і незалежныя прафсаюзы, а таксама міжнародныя арганізацыі, такія як Міжнародная арганізацыя працы (МАП) і Камітэт ААН па эканамічных, сацыяльных і культурных правах, настойліва заклікалі ўлады Беларусі адмовіцца ад прымянення прымусовай працы і прывесці нормы заканадаўства, якія змяшчаюць элементы прымусовай працы, у адпаведнасць з міжнароднымі стандартамі ў галіне правоў чалавека.

На працягу года вялікі рэзананс выклікалі выпадкі масавага прыцягнення працоўных шэрагу пераважна дзяржаўных прадпрыемстваў, а таксама студэнтаў ВНУ да сельгасработ па ўборцы ўраджаю. Прычым ва ўсіх выпадках дадзеныя мерапрыемствы былі арганізаваныя па ўказаннях мясцовых выканаўчых органаў улады і насілі ярка выражаны мабілізацыйны характар у мэтах эканамічнага развіцця рэгіёну. Такая праца па ўказанні мясцовых органаў улады насіла абавязковы характар для наймальнікаў і адміністрацый ВНУ, якія, у сваю чаргу, у абавязковым парадку накіроўвалі сваіх работнікаў і студэнтаў на сельгасработы.

Асабліва паказальнай у дадзеным выпадку з’яўляецца арганізацыя працоўных шэрагу прадпрыемстваў і ВНУ г. Гомеля для ўборкі лёну ў некалькіх раёнах Гомельскай вобласці. Публікацыі аб дадзенай сітуацыі з’явіліся ў шэрагу незалежных СМІ, а ў распараджэнні рэдакцыі «Гомельскай Вясны» апынуліся адпаведныя распараджэнні старшыні Гомельскага аблвыканкама Уладзіміра Дворніка і старшыні гарвыканкама Пятра Кірычэнкі аб аказанні сельгаспрадпрыемствам дапамогі ва ўборцы лёну. Спробы праваабаронцаў звярнуць увагу пракуратуры на незаконнасць дадзенага мерапрыемства, як і ў іншых падобных выпадках, плёну не даюць.

4. СТАН ПРАВОЎ СТУДЭНТАЎ У БЕЛАРУСІ Ў 2017 Г.

У траўні 2015 г. канферэнцыя міністраў адукацыі Еўрапейскай прасторы вышэйшай адукацыі (ЕПВА) у Ерэване прыняла рашэнне аб ухваленні заяўкі Беларусі на ўступленне ў Балонскі працэс. Разам з тым удзельнікі канферэнцыі адзначылі, што па шэрагу параметраў сістэма вышэйшай адукацыі Беларусі не ў поўнай ступені адпавядае крытэрам ЕПВА. У сувязі з гэтым была распрацавана Дарожная карта рэфармавання вышэйшай адукацыі⁴, згодна з якой Рэспубліка Беларусь прыняла на сябе абавязак па яе выкананні да 2018 г.

Дарожная карта не прадугледжвае кардынальнай ломкі сістэмы вышэйшай адукацыі ў Беларусі. Яе мэта - удасканаленне нацыянальнай вышэйшай адукацыі за кошт укаранення перадавых дасягненняў і міжнародных стандартаў у сферы арганізацыйнай структуры, метадаў кіравання, сувязі з рынкам працы, міжнароднага супрацоўніцтва і многіх іншых аспектаў функцыянавання. Выкананне палажэнняў Дарожнай карты дазволіць сістэме вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь паспяхова адаптавацца да таго, што адбываецца ў сучасным свеце пераменаў.

Рэформы прасоўваюцца павольна, таму што беларускі бок не імкнецца імплементаваць дарожную карту ў поўнай меры, у асаблівасці пункты, якія закранаюць акадэмічныя свабоды і ўдзел студэнтаў у прыняцці рашэнняў на ўзроўні ўніверсітэтаў, так як змены ў гэтай сферы даволі балючыя для для ўсёй сістэмы вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Да сярэдзіны 2017 г. міністэрства адукацыі павінна было прааналізаваць нацыянальнае заканадаўства і прадставіць беларускаму парламенту прапановы па прыняцці мер з мэтай уключэння ў яго прынцыпаў Вялікай хартыі ўніверсітэтаў⁵ і рэкамендацыі Савета Еўропы Rec / CM (2012) 7 у дачыненні да адказнасці дзяржавы за забеспячэнне акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі.

А да сярэдзіны 2016 г. органы ўлады Беларусі павінны былі распрацаваць план заканадаўчых мер і мер адукацыйнай палітыкі, накіраваных на забеспячэнне правоў студэнтаў і выкладчыкаў на свабоднае стварэнне арганізацый і іх

⁴ Дарожная карта рэфармавання вышэйшай адукацыі
<http://bolognaby.org/images/uploads/2015/12/Roadmap-Belarus-ru.pdf>;

⁵ Вялікая Хартыя Універсітэта
<http://bolognaby.org/index.php/2016-04-11-14-03-5/documents-ehea/4-bologna-guide-2>

рэгістрацыю. Згодна з графікам да сярэдзіны 2017 г. любыя неабходныя заканадаўчыя меры павінны быць уведзены ў практыку. У адпаведнасці з Ерэванскім камюніке Беларусь узяла на сябе абавязальніцтва падтрымліваць і абараняць студэнтаў і выкладчыкаў у іх правах на акадэмічную свабоду і забяспечваць іх удзел у якасці паўнаважных партнёраў ва ўпраўленні аўтаномных вышэйшых навучальных устаноў.

Аднак насуперак абавязальніцтвам у Беларусі праваабарончымі арганізацыямі фіксуецца ўзмацненне акадэмічных рэпрэсій у адносінах да студэнтаў. Польскі ўрад быў вымушаны аднавіць дзеянне Стыпендыяльнай праграмы імя К. Каліноўскага для падтрымкі рэпрэсаваных студэнтаў у Беларусі. Гэтая праграма, якая была створана ў 2006 г., была перапрафіліравана ў 2016 годзе для мэтай паглыблення кваліфікацыі выпускнікамі беларускіх ўніверсітэтаў. Аднак ўзмацненне акадэмічных рэпрэсій у беларускіх універсітэтах вымусілі польскі бок вярнуцца да прадастаўлення стыпендыі беларускім студэнтам, выключаным з ВНУ Беларусі па палітычных матывах для працягу навучання ў польскіх універсітэтах.

У ліпені 2017 г. на навучанне па праграме Каліноўскага па дапамозе рэпрэсаваным студэнтам было атрымана 17 заявак. 4 верасня 2017 г. Савет праваабарончых арганізацый Беларусі пацвердзіў статус ахвяр акадэмічных рэпрэсіяў у 15 першых кандыдатаў на атрыманне стыпендыі К.Каліноўскага.

Адлічэнні за ўдзел у масавых акцыях пратэсту.

Сёлета ўвесну з беларускіх ВНУ за грамадскую актыўнасць адлічылі 6 студэнтаў. Вясновыя адлічэнні звязаныя ў першую чаргу з пратэставымі акцыямі недармаедаў, якія ў лютым і сакавіку хваляй прайшлі па краіне.

Афіцыйнай прычынай выключэнняў у большасці выпадкаў стаў «пропуск заняткаў» і «невыкананне абавязкаў навучэнца». Насамрэч маладзёнаў караюць за іх грамадзянскую пазіцыю і грамадска-палітычную актыўнасць.

Кіраўніцтва навучальных устаноў з пачатку 2017-га года адлічылі не менш за 6 актывістаў:

Юрый Лукашэвіч – лідар «Моладзі БНФ», студэнт 1 курсу гістарычнага факультэта БДУ. Адміністрацыі не спадабалася, што хлопец браў удзел у абароне Курапатаў. У сакавіку цягам тыдня яму вынеслі адразу дзве пісьмовыя вымовы за прагулы і на падставе гэтага развіталіся. Ва ўніверсітэце запэўнівалі, што адлічэнне не звязанае з яго палітычнымі поглядамі. Прычына – у акадэмічнай непаспяховасці і прагулах. Актывіст судзіўся за аднаўленне, але яму адмовілі ў магчымасці вярнуцца на факультэт.

Крысціян Шынкевіч навучаўся на 2 курсе БДПУ. 25 сакавіка яго затрымалі ў офісе «Вясны» падчас інструктажу напярэдадні назірання за акцыяй Дня Волі. 26 сакавіка яго зноў затрымалі падчас акцыі пратэсту на Кастрычніцкай плошчы. Ноч ён правёў на Акрэсціна. Хлопца судзілі за дробнае хуліганства і аштрафавалі. Па вызваленні Крысціян даведаўся, што загад аб ягоным адлічэнні падпісалі яшчэ напярэдадні Дня волі. Прычына – «невывананне абавязкаў навучэнца». Маладзён таксама скардзіўся на незаконнае выключэнне, але не дамогся правасуддзя.

У Магілёве з МДУ імя Куляшова за ўдзел у маршы недармаедаў выключылі студэнтку апошняга курсу Алену Кісель. Дзяўчыну затрымалі 15 сакавіка і прысудзілі штраф. Праз некалькі дзён яе выклікалі ў дэканат на «выхаваўчую гутарку». Праз некалькі дзён ёй вынеслі вымову за пропуск заняткаў.

Арцём Кавалёў навучаўся на 2 курсе Берасцейскага дзяржаўнага ўніверсітэту на сацыяльна-педагагічным факультэце. 24 траўня напярэдадні «Дня Волі» дэкан сказала Арцёму, што калі ён прапусціць пары ў суботу, яго выключыць. Дэкан таксама патэлефанавала ягонай маці, і папярэдзіла, што калі яго заўважаць на мітынг, то адлічыць. 25 сакавіка ён прыйшоў на заняткі, пасля якіх у вольны час паехаў у Менск – з перадачай затрыманаму брату. Нягледзячы на тое, што ён выканаў загад, 27 сакавіка дэкан напісала скаргу ў рэктарат, што паслужыла прычынай для адлічэння.

Ігар Неліповіч – былы студэнт Берасцейскага Дзяржаўнага Універсітэту імя Пушкіна. Хлопец вучыўся на гістарычным факультэце на спецыяльнасці «археалогія». Удзельніка анархісцкай групы аштрафавалі на 230 рублёў за ўдзел у маршы недармаедаў 5 сакавіка. Пасля гэтага яшчэ некалькі разоў выклікалі на размовы ў дэканат, а ў інтэрнат прыходзілі прадстаўнікі адміністрацыі і міліцыянты. 16 сакавіка Ігара адлічылі на падставе двух вымоў: за адміністрацыйнае правапарушэнне і 30 гадзінаў пропуску. Паводле актывіста, шмат хто з ягоных аднакурснікаў прапускарлі да 300 гадзінаў без адмоўных вынікаў.

Мікалай Логвінаў – актывіст «Моладзі БНФ», студэнт Менскага дзяржаўнага політэхнічнага каледжа. Мікалая затрымалі ў сталіцы 14 сакавіка. На хлопца склалі пратакол за «парушэнне парадку арганізацыі і правядзення масавых мерапрыемстваў» і адвезлі ў суд Першамайскага раёну, дзе суддзя Анастасія Папко пакарала яго штрафам у памеры 5 базавых велічыняў. 11 ліпеня ён быў адлічаны са шматлікімі парушэннямі з каледжу.

Ціск за ўдзел у палітычных і грамадскіх арганізацыях, акцыях пратэсту

На працягу 2017 года адбылося каля 20 выпадкаў, калі актывістаў у каледжах і ўніверсітэтах не адлічвалі найпрост за дзейнасць у палітычных і грамадскіх арганізацыях, але запалохвалі і псіхалагічна ўздзейнічалі (пагражалі адлічэннем, прымушалі выходзіць з суполак у сацыяльных сетках і г.д.). Такая сітуацыя назіралася па ўсёй Беларусі.

У прыватнасці можна адзначыць ціск на 2 актывістаў "Моладзі БНФ", якія былі спачатку затрыманыя міліцыяй і атрымалі штраф, а пасля гэтага зазналі ціск з боку адміністрацыі Мінскага дзяржаўнага політэхнічнага каледжа пры БНТУ: Мікіта Красакуцкі і Мікалай Логвінаў. Мікаля Логвінава у выніку ў ліпені 2017 года адлічылі з каледжу.

Аляксей Маркевіч (выпускнік Навагрудскага дзяржаўнага аграрнага каледжа), таксама актывіст "Моладзі БНФ", перад 25 сакавіком атрымаў адміністрацыйны арышт. Пасля гэтага на працоўным месцы (працуе па размеркаванні) яму дадаткова пагражалі, што звольняць і яму трэба будзе аплаціць няўстойку за навучанне. У выніку інфармацыйнай падтрымкі хлопец застаўся працаваць на ранейшым месцы.

Вядомы выпадак, калі 13 сакавіка ў Гродзенскім дзяржаўным прафесійным электратэхнічным каледжы імя І.Шчаснага студэнтаў прымусілі падпісаць дакумант, што яны азнаёмы з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб масавых мерапрыемствах" і абяцаюць не ўдзельнічаць у мітынгх і грамадскіх акцыях, якія парушаюць грамадскі парадак. 16 сакавіка студэнтам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў былі разасланы СМСкі з перадасцеражэннем аб мітынгу 25 сакавіка, у якіх утрымлівалася інфармацыя з магчымымі наступствамі: "адлічэнне з ўніверсітэта без права на ўзнаўленне, аўтаматычны статус "невязднага".

Размеркаванне выпускнікоў навучальных устаноў і прымусовая праца

Да цяперашняга часу застаецца напружанай сітуацыя з размеркаваннем выпускнікоў беларускіх навучальных устаноў. Фактычна 80% зваротаў у юрыдычную кансультацыю МПГ "Студэнцкая Рада" звязана менавіта з пытаннямі размеркавання альбо перамеркавання. Адміністрацыі навучальных устаноў актыўна і мэтанакіравана кожны год парушаюць працэдуру размеркавання з мэтай выканання планаў, якія ім даводзяць профільныя міністэрствы.

Згодна з Канстытуцыяй, грамадзянам Рэспублікі Беларусь гарантуецца права на працу як найбольш годны спосаб самасцвярджэння чалавека, гэта значыць права на выбар прафесіі, роду заняткаў і работы ў адпаведнасці з прызваннем, здольнасцямі, адукацыяй, прафесійнай падрыхтоўкай і з улікам грамадскіх патрэбаў, а таксама на здаровыя і бяспечныя ўмовы працы. Акрамя таго, гарантуюцца даступнасць і бясплатнасць агульнай сярэдняй і прафесійна-тэхнічнай адукацыі. Сярэдняя спецыяльная і вышэйшая адукацыя даступная для ўсіх у адпаведнасці са здольнасцямі кожнага. Кожны можа на конкурснай аснове бясплатна атрымаць адпаведную адукацыю ў дзяржаўных навучальных установах.

Разам з тым, Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі замацоўвае паняцце размеркавання як працэдуру «вызначэння месца працы выпускніка, якая ажыццяўляецца дзяржаўнай установай адукацыі або ў выпадках, устаноўленых Урадам Рэспублікі Беларусь, дзяржаўным органам у мэтах сацыяльнай абароны выпускнікоў, задавальнення патрэб галін эканомікі і сацыяльнай сферы ў спецыялістах, рабочых, служачых».

Размеркаванне выкарыстоўваецца дзяржавай як метады мабілізацыі і выкарыстання працоўнай сілы для патрэбаў эканамічнага развіцця краіны і асобных рэгіёнаў без якой-небудзь добраахвотнасці маладых спецыялістаў. Абавязковая праца па месцы размеркавання ажыццяўляецца пад страхам пакарання, у якасці якога выступае патрабаванне аб кампенсацыі сродкаў, затрачаных на навучанне.

Хоць тэарэтычна падобная сістэма неабавязкова супярэчыць міжнародным правам у галіне правоў чалавека, умовы, у якіх адбываецца размеркаванне і працаўладкаванне маладых спецыялістаў у Беларусі, прыводзяць да парушэння як эканамічных і сацыяльных, так і грамадзянскіх і палітычных правоў. Існуючая сістэма з'яўляецца дыскрымінацыйнай, паколькі, акрамя выключэнняў, прадугледжаных законам, прыводзіць да таго, што людзям, якія не выклікаюць прыхільнасць сродкамі, даводзіцца плаціць за сваю адукацыю.

Часам сістэма размеркавання прыводзіць да кур'ёзных выпадкаў. Так, напрыклад, 6 красавіка з'явілася інфармацыя пра план размекавання выпускнікоў БНТУ 2017 па спецыяльнасці «Архітэктара», згодна з якім адміністрацыя ВНУ планавала размеркаваць пяць выпускнікоў-архітэктараў на пасаду міліцыянер батальёну міліцыі ў Першамайскім РУУСе г. Мінска..

Акрамя гэтага распаўсюджана практыка адпраўкі студэнтаў на працы па прыборцы гародніны альбо іншых сельскагаспадарчых культур. Так, напрыклад, у Гомельскай вобласці не паспелі прыбраць лён, але 31

кастрычніка выдалі распараджэнне аблвыканкама «Аб ўсебаковай дапамозе ААТ «Гомельлен», каб настаўнікаў, студэнтаў, работнікаў аўтапарка адправілі прыбіраць лён уручную ў Кармянскі, Буда-Кашалёўскі і Чачэрскі раёны.

Выбары ў мясцовыя Саветы дэпутатаў

14 лістапада 2017 года ў Беларусі стартвала выбарчая кампанія ў мясцовыя Саветы дэпутатаў, якія адбудзецца 18 лютага 2018 г. Як вядома з практыкі, падчас электаральных кампаній адміністрацыі навучальных устаноў і ГА «БРСМ» спрабуюць актыўна прыцягваць студэнтаў да агітацыі за праўладных кандыдатаў. Пры гэтым звычайна студэнтам абяцаюць вызваленне ад заняткаў альбо грашовую кампенсацыю.

Так, напрыклад, у лістападзе стала вядомая перапіска ў закрытым чаце студэнтаў эканамічнага факультэта БДУ. З гэтых паведамленняў вынікае, што студэнтаў актыўна запрашаюць браць удзел у перадвыбарчых пікетах па вылучэнні ў якасці асобных кандыдатаў у дэпутаты. Прычым, як вынікае з перапіскі, прыняць удзел у пікеце прапануецца менавіта ў якасці членаў ініцыятыўных груп. Дадзены выпадак з'яўляецца грубым парушэннем, бо ўнутры навучальных устаноў забараняецца ўсялякага роду дзейнасць палітычных суб'ектаў.

5. РЭКАМЕНДАЦЫІ

Рэкамендацыі беларускім уладам:

- прыняць дзейсныя меры для забеспячэння належнай абароны правоў чалавека і правоў студэнтаў у межах выканання міжнародных абавязкаў;
- спыніць пераслед студэнтаў у сувязі з рэалізацыяй імі правоў і свабод, гарантаваных Канстытуцыяй краіны і міжнароднымі абавязкамі ў галіне правоў чалавека;
- адмяніць рашэнні аб выключэнні студэнтаў з навучальных устаноў у якасці пакарання за іх грамадзянскую ці палітычную актыўнасць і адмовіцца ад гэтай практыкі;
- унесці змены ў закон “Аб масавых мерапрыемствах” для прывядзення яго ў адпаведнасць з міжнароднымі стандартамі, якія, у прыватнасці, гарантуюць, што любыя абмежаванні павінны быць прапарцыяльнымі і не ствараць неапраўданых перашкод для рэалізацыі права на свабоду сходаў;
- спыніць практыкі адвольных затрыманняў і накладання буйных штрафаў за ўдзел у няўзгодненых уладамі масавых мерапрыемствах;
- адмяніць артыкул 193.1 Крымінальнага кодэкса і прыняць іншыя праўкі да закона “Аб грамадскіх аб’яднаннях” і іншых законаў, якія рэгулююць дзейнасць НДА;
- прывесці ў адпаведнасць з міжнароднымі стандартамі заканадаўства і практыку правапрымянення ў галіне свабоды слова, сходаў, выказвання меркаванняў і асацыяцыі з прыцягненнем міжнародных экспертаў і прадстаўнікоў беларускай грамадзянскай супольнасці;
- забяспечыць рэальную роўнасць абедзвюх дзяржаўных моваў у дзяржаўных інстытуцыях, у тым ліку праз выданне актаў заканадаўства не толькі на рускай, але і на беларускай мове.

Рэкамендацыі міжнароднай супольнасці і міжнародным інстытутам:

- трымаць пытанне выканання Беларуссю правоў чалавека і правоў студэнтаў у фокусе ўвагі пры выбудованні міжнародных адносін паміж Беларуссю і іншымі краінамі, міждзяржаўнымі аб’яднаннямі і міжнароднымі інстытутамі;
- міжнародным інстытутам распрацаваць і прытрымлівацца планаў дзеянняў па імплементацыі Дарожнай карты рэфармавання вышэйшай адукацыі Беларусі, якія змяшчаюць якасныя індыкатары;

- працягнуць практыку прыцягнення прадстаўнікоў беларускіх студэнцкіх арганізацый у якасці важнага ўдзельніка дыялогу па імплементацыі Дарожнай карты рэфармавання вышэйшай адукацыі Беларусі;
- садзейнічаць стварэнню і развіццю пляцовак для ўзаемадзеяння дзяржорганаў і студэнцкай супольнасці Беларусі.